

Slavnostni govornik: Dr. Tomaž Čas

Lokacija: Linhartova dvorana Cankarjevega doma (CD), Prešernova cesta 10, 1000 Ljubljana

Javna prireditelj: Osrednja slovesnost ob 35. obletnici akcije SEVER in Spominskem dnevu

ZPVD Sever

Datum: 30. 11. 2024 ob 18. uri

Z akcijo Sever je bil preprečen poskus ustavitve demokratičnih procesov

ZPVD Sever je 1. Decembar izbrala kot spominski dan na uspešno izvedeno akcijo SEVER letu 1989, ko smo preprečili tako imenovani miting resnice. Namen »mitinga resnice« je bil ustvariti izredne razmere v Sloveniji in vreči slovensko oblast, ki je tistem času omogočala razvoj demokracije v Republiki Sloveniji. Če bi takrat v Sloveniji omogočili miting, bi udeleženci povzročili nemire oziroma izredne razmere, kar bi Jugoslovanska ljudska armada (JLA) izkoristila in poskušala prevzeti oblast v Republiki Sloveniji. S tem bi onemogočili sprejem Zakona o političnem združevanju (27. decembra 1989), ki je omogočil ustanovitev strank in 30. decembra 1989 razpis prvih večstrankarskih volitev. Naj ob tej priložnosti omenim, da je v knjigi nekdanjega obrambnega ministra Branka Mamule *Slučaj Jugoslavija* ta svojemu »nasledniku Veljku Kadrijeviću očital, da bi morala JLA že leta 1988 z vojaškim udarom disciplinirati Slovenijo«.

V skladu s takratno zakonodajo je bil Republiški sekretariat za notranje zadeve odgovoren za izvajanje ukrepov ob razglasitvi izrednih razmer v Sloveniji. V ta namen je bil organiziran republiški štab za protispecialno delovanje (RŠ PSD), ki ga je vodil republiški sekretar za notranje zadeve. V njem so bili poveljnik milice, vodja službe državne varnosti in predstavniki republiškega štaba teritorialne obrambe, v skrajnem primeru pa tudi predstavniki 9. armadne oblasti. V primeru izrednih razmer bi bil tako aktiviran načrt RŠ PSD, ki bi takoj aktiviral vojne enote milice, ki so štejele 8000 pripadnikov milice, in štab teritorialne obrambe oziroma teritorialno obrambo. In v skrajnem primeru bi prišlo eno leto in pol prej do spopada med varnostno-obrambnimi strukturami Republike Slovenije in Jugoslovansko ljudsko armado, če bi ta poskušala ukrepati.

Miličniki so govorili slovensko

Zaradi povedanega moram opozoriti, da kot pomembne osamosvojitvene procese Slovenije slavnostni govorniki ob državnih praznikih in drugih prireditvah radi omenjajo 57. številko Nove revije, plebiscit, četverico, civilnodružbena gibanja, vlogo ustavnega sodišča in druge dogodke, pozabljajo pa omeniti pomen akcije SEVER v času osamosvojitvenih procesov Slovenije. Pozabljajo ali tudi nočejo pa govoriti o tem, da zveznemu sekretariatu za notranje zadeve nismo odobrili, da bi poenotili uniforme milice za celotno Jugoslavijo, preprečili smo uvedbo skupnega informacijskega sistema za organe za notranje zadeve za celotno Jugoslavijo, preprečili smo širjenje 100-metrskega mejnega pasu na enokilometrskega, v izrednih razmerah pa celo na petkilometrski pas, da je bil že aprila 1990 pripravljen projekt varovanja državne meje Hrvaško, ki je že določil mejne prehode, ki smo jih ob osamosvojitvi Slovenije tudi vzpostavili, da smo leta 1986 odklonili skupno izobraževanje za vse miličnike v Jugoslaviji, da ne naštevam vsega. Mnogi tudi pozabljajo na našo zgodovino in zgodovinski lok od Maistrovih borcev, tigrovcev, partizanov v drugi svetovni vojni, vojnih invalidov, civilnih vojnih invalidov, izseljencev in taboriščnikov do osamosvojitvene vojne leta 1991.

Policija je svoje slovenstvo prvič izkazala, ko je bila ustanovljena narodna zaščita leta 1941, slovenstvo pa je dokazovala tudi kot ljudska milica, kot narodna milica in kot milica vse do leta 1967, ko je pristojnost milice iz zvezne prešla v republiško pristojnost. V vsem tem obdobju in kasneje je bila milica ljudska, miličniki so govorili slovensko, milica je nosila slovenske simbole, poveljevanje je bilo vselej slovensko, tudi ko so miličniki delovali na Kosovu, kjer so ravnali in ukrepali izključno v skladu s slovensko zakonodajo.

Takoj po sprejetju prvega republiškega zakona smo začeli samostojno usposabljanje miličnike in še istega leta je bila ustanovljena šola za miličnike kadete, prilagajalo se je organizacijo in delovanje milice ne le za redno dejavnost, temveč tudi za izredne razmere, neposredno vojno nevarnost in vojno. Leta 1972 sta bili ustanovljeni posebna enota milice in vojna enota milice, ki sta se organizacijsko prilagajali varnostnim razmeram in neprestano usposabljali za svoje delovanje.

To si je treba hote ali nehoti priznati, milica je, tako kot danes policija, vselej skrbela za varnost ljudi, njihovo osebno varnost ter premoženje, skrbela je za javni red in mir. In to je počela tudi ob pripravah na preprečitev mitinga resnice 1. decembra 1989 in v času vojne za Slovenijo. Ko praznujemo 35. obletnico akcije Sever, smo udeleženci akcije lahko upravičeno ponosni, da nam je s takratno organiziranostjo, usposobljenostjo in visoko strokovnim načrtovanjem ter ustreznim sodelovanjem z drugimi uspelo preprečiti »miting resnice« brez prelivanja krvi. To je bila za milico generalka pred vojno za Slovenijo.

Odlično mnenje o milici

Kako pomembna je bila akcija SEVER, je ob njeni 20. obletnici povedal oče slovenskega naroda, takratni predsednik predsedstva R. Slovenije, Janez Stanovnik: *»Mislim, da ni bila akcija Sever za slovensko zgodovino nič manj pomembna, kot je bila naša narodnoosvobodilna borba, in nič manj pomembna, kot je bila vojna za Slovenijo.«*

Polijski vojni veterani in veteranke, ki so v tistih hladnih dnevih na območju celotne Slovenije sodelovali pri zaključnih aktivnostih v akciji Sever, so pokazali izjemno visoko strokovno usposobljenost, odločnost, etičnost ter odnos do svoje ožje domovine in si upravičeno pridobili neomajno zaupanje slovenskega naroda. To potrjuje tudi slovensko javno mnenje iz leta 1990 (SJM), ko so ljudje na vprašanje, ali so oblastni organi v Sloveniji v primeru prepovedi »mitinga resnice o Kosovu« v Ljubljani ravnali pravilno in dovolj odločno, z 88 % odgovorili »da, pravilno in dovolj odločno«, 4,7 % vprašanih pa je odgovorilo »pravilno, a ne dovolj odločno«, torej skupno pravilno 92,7 %, kar ni primerljivo z nobeno drugo odločitvijo v času vseh procesov, ki jih uvrščamo med demokratične in osamosvojitvene procese R. Slovenije. Zato je treba dati akciji SEVER in sodelujočim v njej ustrezno mesto v okviru osamosvojitvenih in demokratičnih procesov v Sloveniji. Dr. Toš je v SJM zapisal: *»V času razvoja demokratičnih procesov in osamosvojitvenih procesov ter »akcije Sever« je bilo mnenje o milici in miličnikih zelo ugodno, da ne rečemo odlično, in to kaže na to, da so miličniki v teh časih uživali ugled in visoko stopnjo zaupanja in da so ravnali v interesu slovenskega naroda.«* (Toš et al., 1990: 766).

Zmaga v akciji SEVER je bila dosežena brez neposredne uporabe sile. Mi smo z odločno, oboroženo in načrtovano predstavljeno akcijo SEVER zvezni oblasti dali jasno vedeti, da zapiramo navidezno mejo s Hrvaško in da v Sloveniji ne bomo dovolili izvedbe »mitinga resnice«, pa četudi bo treba uporabiti vsa potrebna prisilna sredstva, ki smo jih imeli na razpolago. Jasno smo jim povedali tudi, da v R. Sloveniji skrbijo za javni red, javno varnost in ustavni red milica in organi za notranje zadeve in da ne bomo dopustili, da bi se v to kakor koli mešal kdor koli. Takratni republiški sekretar iz Črne gore je našemu sekretarju v Zagrebu razlagal, da bo na njihovih avtobusih tudi 40 oboroženih miličnikov.

Organizatorjem in tistim, ki so stali za organizatorji, smo na sestanku kolegija zveznega sekretarja za notranje zadeve zelo odločno povedali, da pri nas ne bomo dovolili, da bi bil izveden scenarij z »mitingi resnice« najprej vreči oblast v Črni gori, sledilo je Kosovo in nato Vojvodina. Kaj vse smo takrat v milici in organih za notranje zadeve počeli, da je bil izdelan varnostni načrt za celotno območje Slovenije, da so bile sprejete tri omejitvene uredbe, da smo predvideli zaprtje meje Hrvaško na železniških in cestnih prehodih, da so pri tem sodelovali železničarji, strojevodje, zdravstveni domovi in zavodi za izvrševanje kazenskih sankcij, da je bilo imenovano novo vodstvo posebne enote milice, katere poveljnik sem bil jaz, moj namestnik pa Jože Kolenc, in drugo je bilo mnogim manj znano. Je pa takratni republiški sekretar za notranje zadeve v republiški skupščini Slovenije zelo jasno povedal: *»Ljudi naj ne bo strah. Imamo svojo milico, ki bo storila vse, da bomo varni.«* In to je milica skupaj drugimi delavci organov za notranje zadeve tudi storila.

Največ vredna je zmaga, ki se doseže brez uporabe sile

Če bi se 6472 miličnikov in drugih delavcev organov za notranje zadeve ter drugi sodelujoči pri preprečitvi mitinga resnice leta 1989 tako obnašali in ravnali, kot se že več kot deset let obnašata in ravnata naša oblast ter politika do vojnih veteranov in do zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vojnih veteranih, potem leta 1989 miličniki in organi za notranje zadeve ter drugi ne bi preprečili »mitinga resnice«. Enako velja za ravnanje milice in teritorialne obrambe v vojni za samostojno, neodvisno in suvereno državo Slovenijo, ko smo se neposredno in z orožjem zoperstavili zvezni milici in jugoslovanski »ljudski« obrambi.

V soočanju, ki ga ustvarijo politični konflikti, tudi danes, in ko grozi nasilje, je največ vredna tista zmaga, ki se doseže brez uporabe sile. Z akcijo SEVER smo preprečili »miting resnice« in še isti mesec omogočili sprejem zakona političnem združevanju, ki je omogočil ustanovitev strank in 30. decembra razpis prvih večstrankarskih volitev.

Tudi zato je prav in legitimno, da smo si policijski vojni veterani za svoj spominski dan izbrali 1. december, kot spomin na uspešno izvedeno akcijo SEVER v letu 1989, ki nam je vlila prepričanost in samozavest, da bomo uspešni tudi pri vseh drugih osamosvojitvenih procesih za samostojno, neodvisno in suvereno R. Slovenijo, kar smo dokazali tudi v vojni za samostojno Slovenijo skupaj teritorialno obrambo in državljankami in državljani Slovenije. Je pa na poimenovanje policijske veteranske organizacije z imenom SEVER vplivalo tudi to, da smo se že nekaj let prej upirali nekaterim odločitvam, ki jih je želel diktirati jug proti severu oziroma zvezno ministrstvo za notranje zadeve in zvezno ministrstvo za obrambo skupaj z JLA.

Ob našem spominskem dnevu vsem policijskim vojnim veteranam in veteranom ter policistkam in policistom in vsem tistim, ki tako mislijo kot mi, iskreno čestitam.